

CZARNA KSIĘGA KULTURY

Zmiany dyrektorów i dyrektorek najważniejszych instytucji kultury w Polsce od 2015 r. przeprowadzone w sposób nietransparentny, z naruszeniem prawa, motywowane celami politycznymi i ideologicznymi.

W Polsce od 2015 r. obserwujemy konsekwentne działania władzy państwowej wobec instytucji kultury, artystów i artystek oraz organizacji pozarządowych, które de facto wprowadzają cenzurę.

Sytuacja jest badana i analizowana także przez ośrodki międzynarodowe, m. in ogłoszony w listopadzie 2022 r. raport: „Artistic Freedom Monitor: Poland. Censorship and Suppression of the Arts in Poland” (ARTISTIC FREEDOM INITIATIVE, BERKELEY LAW, COLOMBIA HARRIMAN INSTITUTE).

Poniżej przedstawiamy najbardziej rażąco przykłady działań władzy wobec instytucji kultury i organizacji pozarządowych na przestrzeni ostatnich 7 lat.

Teatr Polski we Wrocławiu

W jawnym akcie cenzury minister P. Gliński już w 2015 r. wezwał do odwołania spektaklu w Teatrze Polskim we Wrocławiu. Sztuka, o której mowa, była przedstawieniem książki Elfriede Jelinek „Dramaty księżniczek: Death and the Maiden I-V.” W spektaklu pojawiły się sceny o charakterze erotycznym, które według teatru były eksploracją relacji między oprawcą a jego ofiarą. Minister Gliński w liście do wojewody określił te sceny jako „pornografię” i zalecił natychmiastowe odwołanie spektaklu, a członkowie ruchu Narodowego Odrodzenia Polski zaatakowali widzów, blokując im wejście do budynku. Krzysztof Mieszkowski, który w tym czasie kierował teatrem, donosił, że protestujący obrzucili dom jego matki artykułami spożywczymi. Niecały rok później Mieszkowski został odwołany ze stanowiska i z rekomendacji Glińskiego zastąpiony Cezarym Morawskim. Morawski - były aktor - w ciągu kilku miesięcy od swojego przyścia zwolnił kilku aktorów, producentów i dramaturgów. Wycofał też z repertuaru siedem stałych spektakli teatru.

Zamek Królewski w Warszawie

W 2016 roku nie powołano prof. Małgorzaty Omilanowskiej pomimo rekomendowanie jej na to stanowisko przez Radę Powierniczą Muzeum /Dyrektora Zamku Królewskiego powołuje jego Rada Powiernicza/. Prof. Małgorzata Omilanowska otrzymała 7 głosów poparcia, jej kontrkandydat prof. Tomasz Jasiński, dyrektor Biblioteki Kórnickiej,

otrzymał głosów 6. Mimo to minister Piotr Gliński decyzji Rady Powierniczej nie przyjął, uznając, że prof. Omilanowska „w wyborach [parlamentarnych] została negatywnie zweryfikowana”, nie zasługuje zatem (w jego ocenie), by pełnić funkcję dyrektora Zamku Królewskiego (Polityka).

Teatr Powszechny w Warszawie

Z powodu spektaklu „Kłątwa” (premiera 2017 r.) na podstawie dramatu Stanisława Wyspiańskiego obcięto dotacje dla Malta Festiwal w Poznaniu oraz Festiwalu teatralnego Dialog we Wrocławiu. W konsekwencji odwołano wiele zaproszeń festiwalu dotowanych przez ministerstwo. Odrzucono wszystkie wnioski dotacyjne nadsyłane do ministerstwa, teatr otrzymał także najniższą procentowo dotację z tarczy inflacyjnej.

Pod i w Teatrze Powszechnym dochodziło do aktów przemocy. Prowadzona była nagonka medialna zarówno na teatr, jak i na aktorów i aktorki, szykanowane w tzw. „mediach narodowych”.

Muzeum Narodowe w Warszawie

W maju 2018 dyrektorka A. Morawińska zrezygnowała z pracy z powodu “braku skutecznej komunikacji z ministerstwem kultury”, stanowisko p.o. dyrektora zarządzającego objął Piotr Rypson, ale w listopadzie 2018 roku, min. Gliński na dyrektora Muzeum mianował z pominięciem otwartego konkursu dr Jerzego Miziołka. Miziołek nie miał dużego doświadczenia w zarządzaniu, gdyż dotychczas kierował tylko Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego, niewielką instytucją liczącą zaledwie 8 pracowników – natomiast Muzeum Narodowe w Warszawie liczy ponad 650 osób.

Nowy dyrektor natychmiast zwolnił głównego kuratora Antoniego Ziembę, który wysłał list do Stowarzyszenia Muzealników Polskich, którzy wyrażają zaniepokojenie sytuacją w muzeum. Wtedy Miziołek zwolnił Rypsona bez wyjaśnień, natychmiast skonfiskował jego komputer i odebrał dostęp do poczty elektronicznej. W następnym roku ponad 50 innych pracowników opuściło muzeum lub zostało zwolnionych.

W kwietniu 2019 roku dyr. Miziołek zaczął ingerować w stałą kolekcję Muzeum Narodowego w Warszawie; usunął prace czterech znanych artystek feministycznych: Natalii LL, Katarzyny Kozyry oraz duetu Karolina Wiktor i Aleksandra Kubiak. Usunięte prace przedstawiają „ambivalentne płciowo wątki, problematyzujące rolę płci i władzy”.

Najsłynniejszą pracą usuniętą przez Miziołka było wideo Natalii LL z 1973 roku, „Sztuka Konsumpcyjna”, przedstawiające nagą kobietę sugestywnie jedzącą banana. Mimo że prace były wystawiane przez kilka lat przed ich usunięciem, Miziołek powołał się na odpowiedzialność muzeum za ochronę dzieci przed sztuką o charakterze seksualnym, stwierdzając, że „pewne tematy związane z płcią nie powinny być wyraźnie pokazywane”. Usunięcie prac wywołało gwałtowny sprzeciw artystów i aktywistów z całej Polski; ponad 7000 protestujących zebrało się przed Muzeum Narodowym, trzymając banany, co zostało później nazwane „Bananagate”. W odpowiedzi na poruszenie, Muzeum Narodowe zobowiązało się do tymczasowego przywrócenia dzieł do kolekcji instytucji. Wkrótce po tym incydencie Miziołek zrezygnował z funkcji dyrektora.

Ujazdowskie Centrum Sztuki Współczesnej (CSW)

W 2018 r. ministerstwo kultury postanowiło nie przedłużać umowy z dyrektorem Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski (CSW), Małgorzatą Ludwisiak i po raz kolejny odmówiło przeprowadzenia konkursu, a 1 stycznia 2020 roku powołało na przedłużoną siedmioletnią kadencję dyrektora Piotra Bernatowicza. W swojej poprzedniej pracy w miejskiej Galerii Arsenał w Poznaniu Bernatowicz zorganizował wystawę, na której znalazły się plakaty z hasłami takimi jak „Kobiety płoną szybciej” czy „Geju, nie pieprz nieletnich”. Bernatowicz dał do zrozumienia, że na nowym stanowisku będzie starał się prezentować konserwatywnych artystów, którzy nie podzielają „tych samych przekonań na temat zmian klimatycznych czy promowania praw LGBTQ.” Aby pomóc w realizacji swojej wizji Bernatowicz mianował dwóch ultrakonserwatystów na stanowiska zastępców: Marcela Skierskiego i Krystynę Różańską-Gorgolewską.

Krótko po objęciu stanowiska Bernatowicz odwołał kilka wystaw zaplanowanych przez poprzedniego dyrektora muzeum. Nagle wycofał finansowanie nadchodzącej indywidualnej wystawy belgijskiej artystki Miet Warlop, która miała się odbyć we współpracy z Instytutem Sztuki Współczesnej KW w Berlinie. Dyrektor KW, Krist Gruijthuisen, spekulował, że odwołanie wystawy nastąpiło z powodów ideologicznych, gdyż zarówno Warlop, jak i Gruijthuisen publicznie protestowali przeciwko nominacji Bernatowicza do CSW.

Zachęta Narodowa Galeria Sztuki

W grudniu 2021 roku minister Gliński, po zakończeniu kadencji dyrektorki Hanny Wróblewskiej de facto zmienił kształt muzeum,

powołując na jej miejsce Janusza Janowskiego - bez przeprowadzenia otwartego konkursu. Ponad 1000 pracowników polskiej kultury i sztuki podpisało petycję protestującą przeciwko decyzji rządu o zakończeniu kadencji Wróblewskiej, a całe środowisko artystyczne zareagowało oburzeniem na nominację Janowskiego. Choć Janowski miał wcześniej doświadczenie jako kurator w prywatnej galerii w Gdańsku i kierował lokalnym oddziałem Związku Polskich Artystów Malarzy i Projektantów, nie był związany z polską sceną sztuki współczesnej. Nie miał także doświadczenia w kierowaniu muzeum sztuki, a tym bardziej dużą państwową instytucją kultury. Biorąc pod uwagę fakt, że Janowski publicznie wypowiadał się w Polskim Radiu, ostrzegając przed niebezpieczeństwem „ideologii gender i LGBT”, można przypuszczać, że w uzyskaniu tego stanowiska polityczna przynależność Janowskiego do PiS mogła być przedkładana ponad brak profesjonalnego doświadczenia.

Muzeum Śląskie

W 2019 Sejmik Województwa Śląskiego usunął Alicję Knast, dyrektorke Muzeum Śląskiego, po tym jak odmówiła ona zorganizowania wydarzenia politycznego w instytucji. Usunięcie nastąpiło przez jednostkę samorządową, która odpowiada za współprowadzenie muzeum. Knast, która pomagała w tworzeniu zarówno Muzeum POLIN, jak i Muzeum Fryderyka Chopina, w grudniu 2019 r. otrzymała Medal Gloria Artis za wyjątkowe zasługi dla polskiej kultury; przyznał jej go wiceminister kultury Jarosław Sellin. Biorąc pod uwagę jej wzorowy dorobek zawodowy i udaną kadencję w Muzeum Śląskim, zapowiedź jej odwołania wstrząsnęła środowiskiem artystycznym i kulturalnym. Sejmik Województwa Śląskiego jako przyczynę odwołania Knast podał „nieprawidłowości”, w tym „brak nadzoru” nad likwidacją wystawy oraz brak wykazu wynajmu przestrzeni publicznych w Muzeum.

Województwo Śląskie ogłosiło zamiar przeprowadzenia otwartego konkursu na następcę Knasty, jednak procedura konkursowa została unieważniona. Maria Czarnecka, menadżer ds. edukacji i wydawnictw w Narodowym Banku Polskim, osoba bez doświadczenia w zarządzaniu muzeum ani wykształcenia w zakresie kultury i sztuki, została powołana na stanowisko dyrektora Muzeum Śląskiego w marcu 2021 roku.

Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego

W lipcu 2018 r. minister Gliški ogłosił, że dyrektor Instytutu Teatralnego im. Zbigniewa Raszewskiego Dorota Buchwald nie będzie miała przedłużonej umowy, a do zatrudnienia jej następcy zostanie

zastosowany otwarty konkurs ofert. Sama Buchwald została wybrana na to stanowisko w otwartym konkursie w 2013 roku. W wywiadzie z października 2017 roku Gliński stwierdził, że jest przekonany, iż Instytutem kierują „ideologiczne żaki”, prawdopodobnie mając na myśli Buchwald. Ponad 1200 polskich artystów podpisało list do Glińskiego popierający przedłużenie kadencji Doroty Buchwald. Min. Gliński odpowiedział w liście otwartym do społeczności teatralnej, że jego decyzja: „(...) wynika z głębokiego przekonania, że [otwarty konkurs] jest najlepszą formą wyłaniania kandydata na dyrektora instytucji publicznej, zalecaną w państwie prawa”. „Jednak otwarty konkurs został ostatecznie unieważniony. Zamiast tego Gliński powołał na dyrektorkę Elżbietę Wrotnowską-Gmyz, teatrologa bez doświadczenia w zarządzaniu dużą instytucją publiczną.

Narodowy Stary Teatr w Krakowie

W 2017 roku w postępowaniu konkursowym na dyrektora Narodowego Starego Teatru w Krakowie wybrany został Marek Mikos. Wygrał z dotychczasowym dyrektorem teatru Janem Klatą. Repertuar tworzony za dyrekcji Klaty w Starym Teatrze spotykał się z krytyką środowisk religijnych w Polsce za wystawianie sztuk krytycznych wobec Kościoła katolickiego i PiS. W jego adaptacji szekspirowskiego „Króla Leara” Lear i jego córki zostali przedstawieni jako papież i duchowni walczący o władzę absolutną. Przeciwno tej adaptacji i innym spektaklom Klaty, protestowały środowiska prawicowe, domagając się od Glińskiego usunięcia reżysera za „obraźliwe” sztuki. Marek Mikos, to kandydat związany z TVP. We wrześniu 2020 r. odwołano także Mikosa z funkcji dyrektora teatru na rok przed końcem kadencji. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego poinformowało, że powodem odwołania Mikosa były „liczne nieprawidłowości organizacyjne oraz pogłębiający się konflikt między dyrektorem a zespołem teatru.” Zastąpił go Waldemar Raźniak, stosunkowo mało znany producent teatralny.

Teatr Jaracza w Łodzi

W marcu 2020 r. dyrektor Teatru im. Jaracza w Łodzi Waldemar Zawodziński został odwołany ze stanowiska. Zarząd Województwa jako oficjalny powód odwołania podał „złe zarządzanie finansami”, m. in. w ustalaniu wynagrodzeń. Rządowa telewizja podając informacje o odwołaniu przekazała: „Nieoficjalnie mówi się o przyznaniu w ten sposób gaży reżyserowi Wojciechowi Klacie, który w Teatrze Jaracza przygotowywał spektakl.”. Członkowie zespołu artystycznego teatru podpisali się pod listem otwartym do ministra kultury w obronie Zawodzińskiego, podkreślając liczne sukcesy, jakie odniósł podczas

swojej kadencji jako dyrektor, jako powód, by go nie odwoływać. Choć w celu znalezienia następcy Zawodzińskiego rozpisano otwarty konkurs na stanowisko dyrektora, komisja ostatecznie nie znalazła kandydata, mimo że zgłosiło się sześciu chętnych.

Teatr Osterwy

We wrześniu 2020 roku ministerstwo kultury ogłosiło, że umowa Doroty Ignatjew z dyrektorem Teatru Osterwy w Lublinie nie zostanie przedłużona i że zostanie przeprowadzony otwarty konkurs na nowego dyrektora. Ignatjew zgłosiła się do konkursu wraz z pięcioma innymi kandydatami, ale komisja konkursowa stwierdziła, że żaden z kandydatów nie uzyskał bezwzględnej większości głosów komisji, więc nie mogła wyłonić zwycięzcy. Większość dziewięcioosobowego zespołu, który podjął decyzję, była związana z ministerstwem kultury i Urzędem Wojewódzkim. We wrześniu 2021 roku dyrektorem teatru, z pominięciem otwartego konkursu, został Redbad Klynstra-Komarnicki. Klynstra-Komarnicki znany jest ze swoich konserwatywnych, katolickich poglądów i polityki, zwłaszcza z postawy anty-LGBTQ.

Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie

W lutym 2022 roku Krzysztof Głuchowski, dyrektor Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie, został odwołany ze stanowiska po wystawieniu „Dziadów”. W adaptacji słynnej polskiej sztuki w Teatrze im. Słowackiego znalazły się elementy krytykujące antyunijne stanowisko PiS, przepisy zakazujące aborcji oraz wpływ Kościoła katolickiego na politykę. Choć przedstawiciele PiS jako powód wypowiedzenia Głuchowskiemu umowy o pracę podawali nieudane zamówienia publiczne i brak dbałości o „dobre imię” teatru, sam Głuchowski w rozmowie z Gazetą Wyborczą wyraził przekonanie, że usunięcie go z teatru było karą za pokazanie sztuki, którą PiS uznał za „antyrządową”. Pracownicy teatru stanowczo sprzeciwili się jego usunięciu, organizując protesty z transparentami z napisem „[t]heater is ours”. Na początku 2022 r., po wystawieniu Dziadów, teatr został pozbawiony przez PiS zarówno statusu, jak i finansowania. Teatr stracił status „sceny narodowej”, co pozbawiało go prawie 3 mln zł dofinansowania na remont budynku i koszty produkcji projektów artystycznych. Członkowie zarządu teatru wyrazili przekonanie, że odebranie teatrowi finansowania było „mechanizmem zastraszania” stosowanym przez PiS w celu ograniczenia swobody wypowiedzi artystycznej teatru.

Muzeum POLIN

W maju 2019 prof. Dariusz Stola, dotychczasowy dyrektor Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN w Warszawie, wygrał konkurs na kolejną kadencję. Gliński nie zastosował się jednak do decyzji komisji konkursowej i nie powoływał prof. Stoli na stanowisko przez rok. Wcześniej wielokrotnie krytykował Stolę za „działalność polityczną”, zwracając m.in. uwagę na to, że kuratorzy muzeum na wystawie o Marcu '68 i antysemityzmie pokazali uznane za antysemityczne tweety Magdaleny Ogórek i Rafała A. Ziemkiewicza. Rząd oskarżał też prof. Stolę, że nie chciał zorganizować w POLIN konferencji o dorobku Lecha Kaczyńskiego. Dyrektor dementował te zarzuty, wskazując, że chciał jedynie, by Muzeum otrzymało partnera merytorycznego do organizacji takiej konferencji.

Jednocześnie Gliński nie mógł sam zmienić dyrektora POLIN, bo jest to instytucja współprowadzona przez ministerstwo razem z warszawskim samorządem i Stowarzyszeniem Żydowski Instytut Historyczny, które zebrało miliony wpłat na muzeum od prywatnych darczyńców. W końcu, po roku zawieszenia, Stola sam zrezygnował - a stanowisko objął jego zastępca.

Muzeum II wojny światowej w Gdańsku

Po dojściu do władzy PiS pierwszą instytucją kultury, którą „zajęli się” politycy było Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, którego wymowa nie podobała się rządzącym. Wystawa główna, ich zdaniem, niewystarczająco przedstawiała martyrologię narodu polskiego i polski wysiłek zbrojny, a jednocześnie za bardzo akcentowała cierpienia cywili. W kwietniu 2016 minister Gliński znalazł jednak rozwiązanie - nie zwolnił szefa instytucji prof. Pawła Machcewicza. Połączył Muzeum II Wojny Światowej z nowo powołanym Muzeum Westerplatte. Dzięki temu pozbył się dyrektora, bo formalnie powstała nowa instytucja, a kadencja Machcewicza wygasła. Stało się to po tym, jak zatrudnieni przez ministerstwo specjaliści „recenzenci” - m.in. Piotr Semka czy Jan Żaryn - wskazywali, że oryginalna wystawa Muzeum II Wojny Światowej zawiera zbyt „uniwersalną”, „europejską” narrację, albo nie wskazuje na „pozytywne” strony wojny i jest zbyt pacyfistyczna.

Auschwitz-Birkenau Muzeum

Piotr Gliński powołał dziewięciu członków Rady Muzeum przy Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu na kadencję w latach 2021-25. Są to: Bogdan Bartnikowski, dr hab. Grzegorz Berendt, prof. dr hab. Tomasz Gąsowski, prof. Edward Kosakowski, prof.

dr hab. Stanisław Krajewski, dr Marek Lasota, ks. dr hab. Jan Nowak,
Krystyna Oleksy i Beata Szydło

Nominacja dla Beaty Szydło na kadencję 2021–25, odczytana została jako wstęp do osadzenia jej w fotelu dyrektora placówki (o co zabiegała), wywołała falę oburzenia w środowiskach żydowskich i kręgach badaczy Holokaustu w Polsce i za granicą.

Na znak protestu przeciwko upolitycznieniu rady 4 z 9 członków rady złożyło dymisję.

Instytut Adama Mickiewicza (IAM)

We wrześniu 2016 Gliński zwolnił Pawła Potoroczyna, dyrektora Instytutu Adama Mickiewicza, instytucji odpowiedzialnej za promocję polskiej kultury zagranicą. Jako powód podano „utrata zaufania” – po tym, jak polityka polskiej dyplomacji kulturalnej była wielokrotnie krytykowana przez prawicę i podlegała licznym politycznym naciskom. M.in. oczekiwano od niej „propagowania twórczości współczesnych polskich artystów, dla których inspiracją jest chrześcijaństwo” oraz o promowania „dziedzictwa myśli politycznej Lecha Kaczyńskiego”. Tymczasem IAM prezentował dorobek polskich artystów – ludzi teatru, pisarzy czy świata sztuk wizualnych.

W 2017 r. Paweł Potoroczyn wygrał w sądzie pracy: sąd wskazał na wadliwość wypowiedzenia kontraktu, przychyłając się do argumentacji Pawła Potoroczyna o braku podania uzasadnienia i przyczyn takiego działania

Polski Instytut Sztuki Filmowej (PIF)

PISF jest instytucją państwową, która wspiera polski przemysł filmowy poprzez zapewnianie finansowania, pomocy w produkcji, edukacji oraz krajowej i międzynarodowej promocji.

Pomimo merytorycznego sukcesu PFI w ciągu ostatnich piętnastu lat, kilka niepokojących incydentów służy jako przypomnienie, że nawet ta półniezależna instytucja jest podatna na polityczne interwencje PiS. W październiku 2017 roku dyrektor PFI, Magdalena Sroka, została nagle odsunięta od swojej roli w instytucji przez ministerstwo kultury. Gliński publicznie ogłosił, że ministerstwo podjęło decyzję o usunięciu Sroki po tym, jak rzekomo naruszyła ona swoje obowiązki zawodowe i przepisy prawne instytutu.

W publicznym oświadczeniu ministerstwo kultury powołało się na list wysłany przez PFI do Motion Picture Association of America (MPAA),

w którym autorka twierdziła, że polskim filmowcom grozi cenzura w Polsce. Sroka utrzymuje, że pracownik PFI napisał i wysłał list bez jej zgody, a ona sama nigdy go nie przeczytała ani nie podpisała sama. Rada doradców PISF również przeprowadziła wewnętrzne śledztwo w tej sprawie na wniosek ministerstwa. Co ważne, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego ma prawo do usunięcia dyrektora PISF tylko w przypadku stwierdzenia, że złamał on prawo.

Po zakończeniu dochodzenia Rada Doradców publicznie oświadczyła, że nie stwierdziła, aby Sroka naruszyła swoje obowiązki zawodowe lub przepisy prawne PISF, dlatego nie znalazła żadnego uzasadnionego powodu, aby ministerstwo odwołało ją z pełnionej funkcji. Uchylając ustalenia Rady Doradców PFI i rekomendację, aby utrzymać Srokę na stanowisku, ministerstwo kultury usunęło Srokę ze stanowiska dyrektora w tym samym miesiącu.

Przepisy dot. usuwania dyrektora nie zostały w jej przypadku zastosowane. Ponad 16 filmowców, w tym Wim Wenders i prezydent Europejskiej Akademii Filmowej, napisało do PFI, aby wyrazić swoje obawy, że usunięcie Sroki było nielegalne, ale bezskutecznie. Została zastąpiona przez nowego dyrektora, Radostawa Smigulskiego pod koniec 2017 roku.

W 2020 roku polski sąd pracy orzekł, że usunięcie Sroki narusza polskie prawo pracy.

Filmoteka Narodowa i Instytut Audiowizualny (FINA)

W kilka miesięcy Filmoteka Narodowa - Instytut Audiowizualny (FINA) zwolniła 60 pracowników. Dyrektorka, która została powołana przez PiS, zapewniała, że znalazła już ich zastępców. Obecne władze nieustannie oskarżają poprzednie o poważne zaniedbania. Zwolniono dotychczasowego dyrektora Dariusza Wieroniewicza za zaniedbania finansowe oraz wicedyrektor Annę Sienkiewicz-Rogowską dyscyplinarnie. Instytucję przejęli ludzie prawicy: dyrektorem został Robert Kaczmarek, reżyser o poglądach i sympatiach narodowo-katolickich.

Dyrektorem FINA został Robert Kaczmarek, który zaraz po nominacji „zawiesił” przegląd kobiecego kina „Herstorie”, w ramach którego miały być pokazane m.in. dokument o produkcji wibratorów oraz film o przemocy seksualnej wobec kobiet.

Akademia Muzyczna w Gdańsku

Akademia Muzyczna w Gdańsku zwolniła w 2021 r. cenionego profesora po tym jak sprzeciwił się cenzurze utworu swojej studentki. Piosenka nie

podobała się rektorowi ze względu na polityczny wydźwięk - w tekście mowa m.in. o Jarosławie Kaczyński, Andrzeju Dudzie i Jacku Kurskim. Rektor podjął decyzję o wstrzymaniu emisji koncertu.

We wrześniu 2021 r. prof. Maciej Grzywacz został zwolniony z pracy po ponad 20 latach. W decyzji o zwolnieniu rektor podaje takie powody jak krytyka przełożonych, przepychanie własnych wizji oraz problemy z administrowaniem profilu społecznościowego należącego do uczelni. Prof. Grzywacz twierdzi, że prawdziwym powodem jego zwolnienia z pracy była niezgoda na cenzurę piosenki.

Teatr Dramatyczny w Warszawie

Wojewoda Mazowiecki w trybie rozstrzygnięcia nadzorczego unieważnił zarządzenie Prezydenta w sprawie powołania Moniki Strzępki na stanowisko dyrektorki Teatru Dramatycznego m.st. Warszawy.

W uzasadnieniu wskazano szereg opinii, które jasno wskazują na próbę cenzury zarówno wobec instytucji kultury jak i działalności artystycznej. Krytyka dotyczy m. in. zapisów z koncepcji programowej, propozycji artystów współpracujących, dotychczasowych osiągnięć reżyserki, a nawet obiektywizmu członków komisji.

Monika Strzępka wygrała konkurs na dyrektora/dyrektorkę Teatru Dramatycznego m.st. Warszawy. Obejęła nową funkcję od 1 września 2022 r. na pięć następnych sezonów artystycznych. Bezwzględna większość członków i członkiń Komisji uznała, że kandydatura Moniki Strzępki spełnia przyjęte przez Komisję kryteria oceny kandydata dotyczące wartości przedstawionego autorskiego programu realizacji zadań w zakresie bieżącego funkcjonowania i rozwoju Teatru Dramatycznego m.st. Warszawy.

Malta Festiwal w Poznaniu

Obawa przed usunięciem lub innymi reperkusjami ze strony władz przyczynia się do autocenzury wśród instytucji teatralnych. W 2014 roku Malta Festival w Poznaniu odwołał pokaz kontrowersyjnej sztuki Rodrigo Garcii „Golgota’s Picnic”, która została oskarżona przez grupy religijne o bluźniercze treści. Dyrektor festiwalu, Michał Merczyński, odwołał spektakl po otrzymaniu ostrzeżenia od polskich policjantów, że grupa do 50 tysięcy osób planuje protestować przeciwko spektaklowi i że służby porządkowe nie mogą zagwarantować bezpieczeństwa festiwalowiczom. Polscy obrońcy wolności słowa wyrazili zaniepokojenie, że ta „nieoficjalna cenzura” wskazuje na odmowę lub niezdolność państwa polskiego do ograniczenia rosnącej siły agresywnych ortodoksyjnych grup religijnych.

W 2017 roku Malta Festival został pozbawiony gwarantowanego finansowania przez państwo w wyniku zaangażowania chorwackiego dramaturga Olivera Frjljica jako gościnnego kuratora. W 2017 roku jego spektakl „Klątwa” w Teatrze Powszechnym w Warszawie spotkał się z ostrym protestem pravicowych mediów i grup religijnych. Choć ministerstwo kultury zaakceptowało program i plany personalne Malta Festival, krytyka ze strony pravicowych mediów dotycząca roli Frjljica spowodowała, że Piotr Gliński ogłosił, że festiwal nie otrzyma w tym roku rządowych funduszy, co było bezpośrednim skutkiem zaangażowania chorwackiego reżysera. Malta Festival zwrócił się więc do crowdfundingu, by zebrać pozostałe 6% budżetu, które państwo zlikwidowało.

Festiwal Filmowy Fundacji HER Docs

Dariusz Wieromiejczyk kierował FIN-ą od jej powstania w 2017 r., gdy Gliński połączył Narodowy Instytut Audiowizualny (NInA) i Filmotekę Narodową, dzięki czemu mógł usunąć ze stanowiska dyrektora Narodowego Instytutu Audiowizualnego Michała Merczyńskiego. 3 marca 2021 r. Wieromiejczyk otrzymał od wiceministra Sellina polecenie, że ma „zdjąć” festiwal Herstorie na Dzień Kobiet. Organizatorami przedsięwzięcia byli NinAteka – portal FIN-y – oraz festiwal filmów kobiecych HER Docs.

Dyrektorowi przekazano, że odwołanie przeglądu to decyzja ministra Glińskiego. Wieromiejczyk spytał w NinAtece, czy w programie są jakiegokolwiek filmy, które mogą budzić wątpliwości. Organizatorka wskazała mu dwa: „Vibrant Village” (2019, reż. Weronika Jurkiewicz) oraz „Nie masz dystansu” (2017, reż. Karina Paciorkowska). Pierwszy to siedmiominutowy dokument o węgierskiej wiosce, w której jest wytwórnia wibratorów. Drugi – czterominutowa animacja o werbalnej przemocy wobec kobiet. Oba filmy były pokazywane i nagradzane na kilkudziesięciu festiwalach w Polsce i na świecie, od Tajwanu po Urugwaj.

Wieromiejczyk zaczął się domagać wyjaśnień i rozmowy z Glińskim. Po krótkiej rozmowie z ministrem został zdymisjonowany.

Ingerowanie w działalność merytoryczną Muzeum Gdańska

Minister Sellin próbował ingerować w działalność merytoryczną Muzeum Gdańska i napisał protest do prezydent Gdańska, kiedy instytucja zbierała pamiątki po protestach Strajku Kobiet w Gdańsku.

Muzeum Narodowe w Gdańsku: trwa jego przejmowanie przez PiS.

Powoływane do życia są instytucje promujące idee nacjonalistyczne (pod płaszczykiem patriotyzmu), np. Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej.

Aby pozbyć się prof. Pawła Machcewicza (oraz wszystkich jego zastępców) ze stanowiska dyrektora Muzeum II Wojny Światowej przed upływem kadencji dyrektora dokonano połączenia MIIWŚ z istniejącą na papierze instytucją Muzeum Westerplatte i Wojny 1939. Jako dyrektora, bez konkursu, powołano Karola Nawrockiego z gdańskiego IPN, potem organizatora muzealnych wydarzeń w stylu inscenizacja „Walcz lub umieraj!” w klubie bokserskim w Gdańsku.

Przed usunięciem Machcewicza zaprzęgnięto CBA do nękania dykcji MIIWŚ i gdańskiego magistratu w sprawie umowy użyczenia przez gminę MIIWŚ dział na Westerplatte. Wezwani na przesłuchania do CBA byli: prezydent Paweł Adamowicz, wiceprezydenci, dyrektorka i kierowniczka z Biura Kultury. CBA zajęło również komputery w Biurze Prezydenta ds. Kultury.

Wyłączenie Gminy Miasta Gdańska na półwyspie Westerplatte.

Przejęcie Westerplatte przez stronę rządową było możliwe na mocy specustawy autorstwa posłów PiS. W 2018 r. minister kultury próbował unieważnić konkurs na dyrektora ECS twierdząc, że po konkursie jako jeden ze współorganizatorów powinien zatwierdzić dodatkowo wynik komisji konkursowej. Prezydent Gdańska jako organizator rejestrowy, nie uznał jego argumentów i powołując się na przepisy prawa powołał Basila Kerskiego na 5-letnią kadencję.

Na Basila Kerskiego od kilku lat trwa personalna nagonka prawicowych mediów głównie na gruncie ksenofobii (Arab, Niemiec).

Ograniczenie dotacji dla Europejskiego Centrum Solidarności

Ograniczenie od 2019 r. dotacji podmiotowej dla ECS o 3 000 000 zł rocznie. Równocześnie rząd PiS powołał własny odpowiednik ECS – Instytut Dziedzictwa Solidarności w Gdańsku z siedzibą vis a vis ECS w historycznej Sali BHP.

W 2019 rozpoczął się również spór o tablice, na których spisano 21 postulatów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego. Narodowe

Muzeum Morskie w Gdańsku, w którego ewidencji zabytków znajdują się tablice, wypożyczyło je Europejskiemu Centrum Solidarności na wystawę stałą. W listopadzie 2019 r. dyrektor pierwszej instytucji wystąpił do dyrektora ECS, domagając się skrócenia umowy depozytu. Kilka tygodni później Narodowe Muzeum Morskie ją wypowiedziało. Sprawa jest rozstrzygana na drodze sądowej, ponieważ żyjący autorzy tablic nigdy formalnie nie przekazali ich NMM.

Gdańskie festiwale i instytucje organizowane przez samorząd utraciły wsparcie sponsorskie spółek skarbu państwa. W Gdańsku był to głównie LOTOS.

Podległy wiceministrowi Sellinowi Wojewódzki Konserwator Zabytków blokuje (latami) inwestycje w obiektach zabytkowych należących do samorządu i samorządowych instytucji, doprowadzając do utraty dofinansowań, wykonawców, terminów ważności dokumentacji projektowej.

Cenzura na „Liście przebojów Trójki”

Piosenka Kazika Staszewskiego „Twój ból jest lepszy niż mój” stanowi nawiązanie do wizyty Jarosława Kaczyńskiego na Powązkach mimo zamknięcia cmentarza z powodu pandemii. Utwór zadebiutował 15 maja 2020 roku na „Liście przebojów Trójki” od razu na pierwszym miejscu 1998. notowania. Informacja ta jednak szybko zniknęła ze strony Trójki, a władze radia oświadczyły, że podczas głosowania „został złamany regulamin”. Podjęto decyzję o jego unieważnieniu. Dziennikarz odpowiedzialny za liczenie głosów, który nie chciał się pod tym podpisać, został zawieszony. W konsekwencji z radia odszedł – w ślad za innymi dziennikarzami, którzy jak Wojciech Mann zrobili to wcześniej – prowadzący „Listę” Marek Niedźwiecki. Artyści rozpoczęli powszechny bojkot rozgłośni, nie życząc sobie, by ich utwory grane były w Trójce (m.in. Orgonek, Zawiałow, Podsiadło, Fisz, Nosowska).

W materiale skorzystano z publikacji i artykułów prasowych:

1. Czuchnowski, W., *Dymisja za wibratory. Wiemy, dlaczego Gliński odwołał szefa Filмотeki Narodowej*, Gazeta Wyborcza 7.03.2021, online: https://wyborcza.pl/7,75398,26858055,dymisja-za-wibratory.html#S.main_topic-K.C-B.2-L.2.maly:undefined.
2. Hartman, J., *Dymisje w Radzie Muzeum Auschwitz. Czy PiS je przejmie?*, Polityka 27.04.2021, online: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/2115607,1,dymisje-w-radzie-muzeum-auschwitz-czy-pis-je-przejmie.read>.
3. Kuraś, B., *PiS: powołanie Szydło do Rady Muzeum Auschwitz to nie pomysł Glińskiego*, Gazeta Wyborcza 8.05.2021, online: <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,27061784,pis-powolanie-szydlo-do-rady-muzeum-auschwitz-to-nie-pomysl.html>.
4. Łupak, S., *PiS mianował nową dyrekcję Filмотeki Narodowej. 60 pracowników odeszło*, Wirtualna Polska 19.01.2022, online: <https://film.wp.pl/z-filmoteki-narodowej-odeszlo-60-pracownikow-dyrekcja-nie-widzi-problemu-6727457947044704a>.
5. Mrowicki, R., *Profesor jazzu zwolniony po tym, jak stanął w obronie studentki. Posłowie PO piszą do Glińskiego*, Wirtualna Polska 11.12.2021, online: <https://wiadomosci.wp.pl/trojmiasto/profesor-jazzu-zwolniony-po-tym-jak-stanal-w-obronie-studentki-poslowie-po-pisza-do-glińskiego-6714193144486624a>.
6. Mrozek, W., *Dyrektor Filмотeki nie jest pierwszy. Jak i za co Gliński ścina w podległych sobie instytucjach*, Gazeta Wyborcza 8.03.2021, online: https://wyborcza.pl/7,75410,26859892,dyrektora-filmoteki-nie-jest-pierwszy-jak-i-za-co-gliński-scina.html#S.embed_article-K.C-B.1-L.1.zw.
7. PAP, wirtualnemediа.pl, TVN24 Wrocław, *Później, ale się odbędzie. Zgoda ws. Opola „ze względu na ponad 50-letnią współpracę”*, TVN24 20.06.2017, online: <https://tvn24.pl/wroclaw/krajowy-festiwal-piosenki-polskiej-odbędzie-sie-w-opolu-porozumienie-ra750273-2474073>.
8. Sethi, S, Bankston, J., Jurich, J., Vadot, A., *Censorship and Suppression of the Arts in Poland*, 11.11.2022, online: <https://artisticfreedominitiative.org/wp-content/uploads/2022/10/Cultural-Control-Censorship-and-Suppression-of-the-Arts-in-Poland.pdf>.
9. Sobolewska, J., *Instytut Książki za rządów PiS zmienia się na gorsze*, Polityka 23.07.2016, online: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/1669626,1,instytut-ksiazki-za-rzadow-pis-zmienia-sie-na-gorsze.read>.
10. Suliga, Z., *Cenzura w Trójce. Muniek Staszczuk też nie chce, by Polskie Radio grało jego utwory*, Gazeta Wyborcza 17.05.2020, online: <https://czestochowa.wyborcza.pl/czestochowa/7,48725,25953207,cenzura-w-radiowej-trojce-muniek-staszczuk-tez-nie-chce-by.html>.

